SUOMEN
PARALYMPIAKOMITEA

Huippu-urheilun yhteiskunnallinen perustelu

Suomen Olympiakomitea ja Suomen Paralympiakomitea

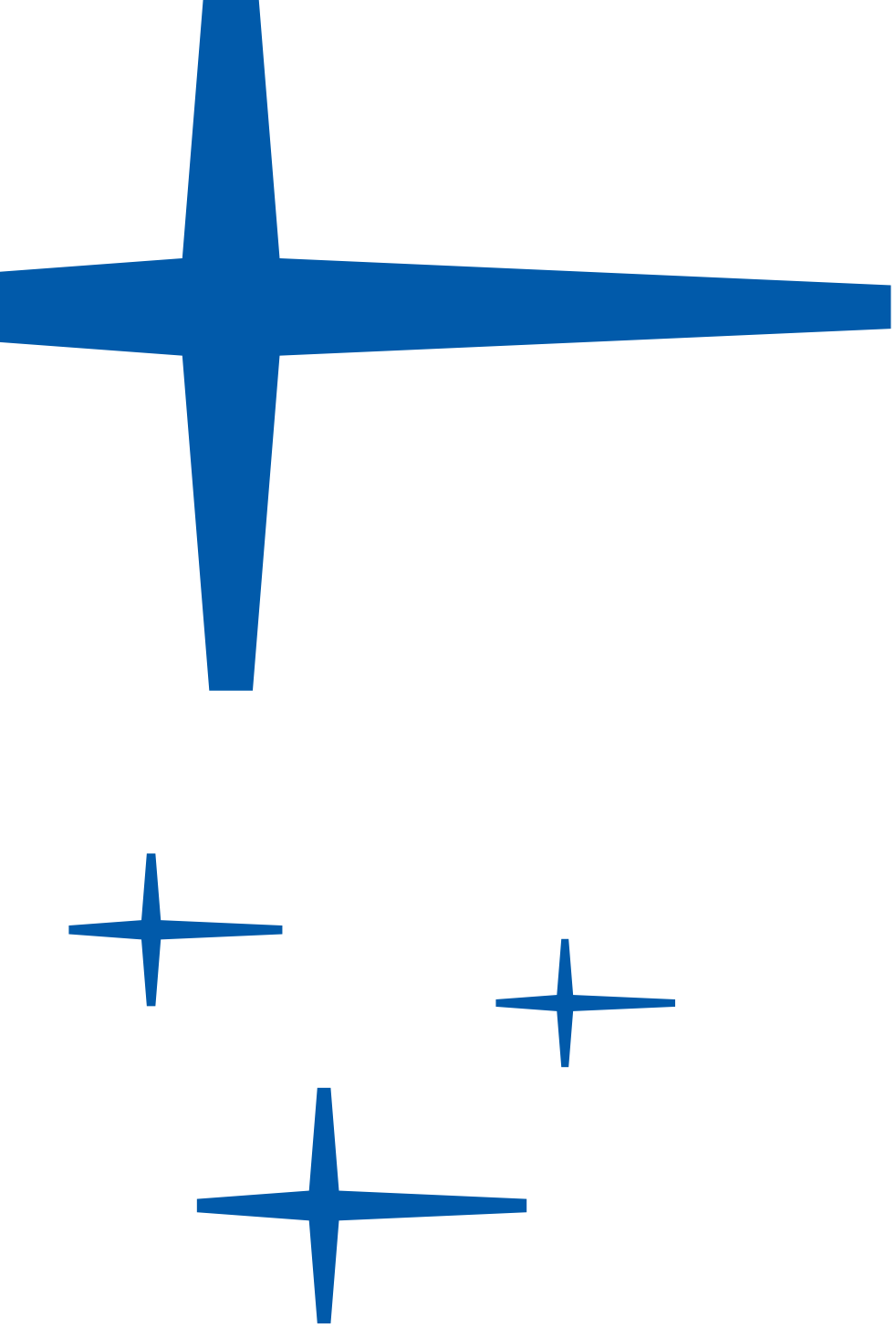

Heikäläinen on
meikäläinen,
kun pelaamme
samaan maaliin.

Sisällys

1. Huippu-urheilun yhteiskunnallinen perustelu 4
2. Huippu-urheilu näyttää, ettei mahdoton olekaan mahdotonta 6
3. Huippu-urheilun yhteiskunnallinen perustelu tieteen valossa 8
4. Huippu-urheilun yhteiskunnallisen perustelun valmisteluprosessi 18
5. Työnyrkki, fasilitaattorit ja viiteryhmät 20

Huippu-urheilu opettaa hyvää kilpailua

1. Huippu-urheilun yhteiskunnallinen perustelu

Huippu-urheilu on yhteiskuntaan erottamattomasti kuuluva elämänala, joka tuottaa iloa ja hyötyä sekä yksilöille että yhteiskunnalle.

Huippu-urheilu on tärkeää, koska:

- Huippu-urheilu opettaa hyvää kilpailua ja muita elämäntaitoja
- Huippu-urheilu näyttää, ettei mahdoton olekaan mahdotonta
- Huippu-urheilu rakentaa yhteisöllisyyttä
- Huippu-urheilu ja -tapahtumat antavat yhteiskunnalle enemmän kuin ne ottavat
- Huippu-urheilu vahvistaa kansallista identiteettiä

2. Huippu-urheilu näyttää, ettei mahdoton olekaan mahdotonta

Mihin me tarvitsemme huippu-urheilua? Siihen kysymykseen ei ole yhtä oikeaa vastausta. Tai on siihen. Sinulla.

Kysymys on nimittäin arvoista. Siitä, mitä pidetään arvokkaana.

Huippu-urheilua voidaan perustella monilla hyvillä syillä. Huippu-urheilu synnyttää tunteita ja yhteisiä elämyksiä. Se antaa esikuvia. Se luo yhteishenkeä. Se kannustaa ihmisiä liikkumaan. Se tuottaa sisältöä areenoille ja medialle. Se luo työpaikkoja. Se tuo turisteja. Se mainostaa Suomea maailmalla. Huippu-urheilu antaa yhteiskunnalle enemmän kuin se ottaa. Se on hyvä investointi.

Kaikki nämä perusteet ovat totta. Ja monet muut niiden päälle. Juuri siksi suurin osa suomalaisista varmaan kannattaakin huippu-urheilun tukemista.

Mutta niitä vastaan voidaan esittää toisia väitteitä, jotka nekin ovat tärkeitä. Loppujen lopuksi tätä asiaa ei voidakaan ratkaista laskemalla plussia ja miinuksia.

Siksi pallo on nyt sinulla. Mutta ennen kuin teet ratkaisusi, jaksat toivottavasti kuunnella muutaman ajatuksen asiasta.

•••

Joidenkin mielestä kilpailemisessa on se vika, että se on, no, liian kilpailullista.

Kilpaileminen ei ole kuitenkaan urheilun ominaisuus. Se on ihmisen ominaisuus. Aina on ihmisiä, joille huippu on haaste: yritä kiivetä. Siksi kilpailua löytyy kaikilta elämänalueilta: taiteesta, tieteestä, politiikasta, taloudesta. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kilpaileminen olisi koko totuus ihmisestä – tai edes urheilusta.

Yhtä hyvin ihmiset tekevät yhteistyötä kaikilla aloilla. Innsbruckin olympialaisissa vuonna 1976 amerikkalaishiihtäjä Bill Kochin jalat olivat pettää jyrkässä ylämäessä.

Äkkiä Koch tunsi selässään ison käden. Käsi kuului Juha Miedolle, joka auttoi kilpakumppaninsa viimeisen mäenharjan yli.

Kilpaileminen ja yhteistyö, huipun tavoitteleminen ja toisesta huolehtiminen kuuluvat molemmat elämään. Niiden välinen jännite on tehnyt yhteiskunnistamme sellaisia kuin ne ovat: yhtä aikaa rohkeita ja turvallisia, yhtä aikaa yrittäviä ja välittäviä.

•••

Kilpailua on kaikkialla. Urheilu opettaa kilpailemaan. Sillä siitähän huippu-urheilussa on pohjimmiltaan kysymys: kilpailemaan oppimisesta. Ja mitä se sitten tarkoittaa: tavoitteiden asettamista, oikeiden keinojen valitsemista, pitkäjänteistä työntekoa, kehittymisen mittaamista.

Samat asiat pätevät kaikkeen muuhunkin kilpailuun, mutta huippu-urheilussa kilpailu on viety kaikkein pisimmälle. Siksi siellä voidaan kehitellä ja kokeilla uusia ideoita ääriolosuhteissa niin kuin renkaita Suomen Lapissa. Voittajat kelpaavat käyttöön muuallakin.

Menestys – se minkä ihmiset näkevät, mitä he juhlivat – ei ole muuta kuin seuraus oikeasta toiminnasta. Tärkeintä on kaikki, mikä on tapahtunut ennen menestystä. Matkanteko.

Urheilu on vakavaa leikkiä, joka opettaa myös häviämään. Mika Poutala hävisi kaksissa olympiakisoissa mitalin sadasosilla. Se ei tehnyt hänestä pienempää vaan ehkäpä suuremman.

Kun huippu-urheilijalta vuosien jälkeen kysytään, mitä hän uraltaan muistaa, harva puhuu pisteistä tai mitaleista. Useimmat vastaavat: elämykset, tunteet, ystävät.

•••

Joskus urheiluväellä on sytyttänyt hitaasti. Vielä Helsingin vuoden 1952 olympiakisoissa naisten pisin juoksumatka oli 200 metriä, koska sitä pitempiä matkoja pidettiin naisille vaarallisina. Nyt on opittu, että naisille vaarallisia ovat tyhmät uskomukset.

Urheiluihmiset voivat joskus olla epäreiluja, koska he ovat ihmisiä, mutta urheilu on reilua, koska sellainen on urheilun logiikka. Uudestaan ja uudestaan urheilu on todistanut, että se mitä pidettiin mahdottomana, on mahdollista.

Urheilulla on hyvä keino panna ennakkoluulot testiin: mennä ja tehdä. Nainen voi painia, jos nainen painii. Kysykää vaikka Petra Ollilta. Pyörätuolikelaaja Leo-Pekka Tähti on Vuoden urheilija 2017.

Urheilu antaa mahdollisuuden. Heikäläinen on meikäläinen, kun pelaamme yhdessä samaan maaliin.

Urheilu ei ole mutu eikä fake news. Se on senttejä, sekunteja, pisteitä ja maaleja. Urheilu on totta.

•••

Huippu-urheilua kutsutaan suureksi draamaksi, koska urheilutapahtuma tiivistää isot asiat lyhyeen tuokioon: kamppailun, takaiskut, periksi antamattomuuden, pettymyksen, voittamisen, sankaruuden, koko ihmisen osan.

Koska huippu-urheilussa tiivistyy ihmisen suuruus, siinä tiivistyy joskus myös ihmisen pienuus. Kaikki eivät aina pelaa reilusti. Mutta eikö sekin kuulu niihin tärkeisiin opetuksiin, joita urheilu meille elämästä antaa?

Maailma ei ole täydellinen, ei läheskään, mutta tässä epätäydellisessä maailmassa me voimme päättää toimia oikein, tehdä parhaamme ja antaa kaikkemme.

3. Huippu-urheilun yhteiskunnallinen perustelu tieteen valossa

Taustaa

Suomen Olympiakomitea käynnisti huippu-urheilun yhteiskunnallisten ulottuvuuksien pohdinnan alkuvuodesta 2018. Osana tätä työtä Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen tutkijat tuottavat katsauksen huippu-urheilun yhteiskunnallisista vaikutuksista kansainvälisen ja kansallisen tutkimuksen valossa. Kyse ei ole menetelmällisesti systemaattisesta katsauksesta, vaan valikoidusta koosteesta huippu-urheilua käsitteleviä tutkimuksia, jotka on haettu SportDiscus, Medline, Business source elite ja Google Scholar -tietokannoista. Lisäksi Liikuntatieteellinen seura toimitti KIHUn käyttöön listauksen 2000-luvulla seuran kautta raportoiduista kansallisista huippu-urheilua käsittelevistä tutkimuksista. Katsaus julkaistaan KIHUn julkaisusarjassa vuoden 2018 aikana. Tässä tiivistelmässä esitetään keskeiset havainnot.

Katsaus perustuu tulkintaan huippu-urheilun itseisarvoista ja välinearvoista

Huippu-urheilun yhteiskunnallinen perustelu voi rakentua sen itseisarvon tai välinearvon varaan. Itseisarvo tarkoittaa, että toimintaa pidetään itsessään arvokkaana. Välinearvo taas tarkoittaa, että toimintaa perustellaan muiden päämäärien kuin sen itsensä kautta. Jälkimmäinen, huippu-urheilun perustelu sen ulkoisvaikutuksilla, on tyypillistä anglosaksissa kulttuureissa, joissa valtion rooli ja resursointi huippu-urheilussa on vahva. Tällöin tärkeäksi nähdään juuri julkisen tuen perustelu erilaisilla koko väestöä koskevilla vaikutuksilla.

Pohjoismaiselle urheiluliikemallille sen sijaan tyypillistä on, että urheilua perustellaan kansanliikkeenä, jonka osa huippu-urheilu on. Tällöin ei ole kyse enää yksinomaan huippu-urheilusta vaan pitkälti myös liikunnan ja seuratoiminnan vaikutusten tarkastelusta. Suomalainen urheilu on ainakin tällä hetkellä asemoinut itsensä näiden kahden kulttuurisen lähestymistavan väliin. Tähän huippu-urheilun yhteiskunnallisen perustelun tutkimuskatsaukseen on otettu vaikutteita kummankin suunnan lähestymistavasta.

Huippu-urheilun itseisarvoa voidaan kuvata huippu-urheilun hyvällä kehällä, jossa huippu-urheilu lisää urheiluun ja liikuntaan osallistumista, joka kasvattaa talentti-poolia, joka taas kasvattaa menestystä. Huippu-urheilun itseisarvon yhtenä pohjana toimivat huippu-urheilun toimialan laajuutta kuvaavat tunnusluvut.

Huippu-urheilun olemassaoloa ja julkista tukea perustellaan myös monilla myönteisillä ulkoisvaikutuksilla, joita tässä katsauksessa ovat:

- Urheilu yksilön kehittymisen välineenä (koettu hyvinvointi, terveys, elämäntaidot sekä urheilu-uran pääomat ja riskit)
- Huippu-urheilu hyvän mielen tuottajana ja kansallisen identiteetin rakentajana ja sitä kautta yhteenkuuluvuutta vahvistavana
- Huippu-urheilu kansakunnan tunnettavuuden ja maineen edistäjänä
- Huippu-urheilun tapahtumat ja ammattilaisurheilu positiivisten talousvaikutusten aikaansaajina

Huippu-urheiluun liitetään usein myös ei-toivottuja vaikutuksia, kuten doping, katsomoväkivalta, korruptio, ottelumanipulaatio sekä urheilijoiden loppuun palaminen ja vaikeudet siirtyä urheilijan ammatista uudelle työuralle. Huippu-urheilun varjopuolen tutkimuksista on käynnissä kartoitus Suomen urheilun eettisen keskuksen (SUEK) toimesta; niitä ei ole käsitelty tässä katsauksessa.

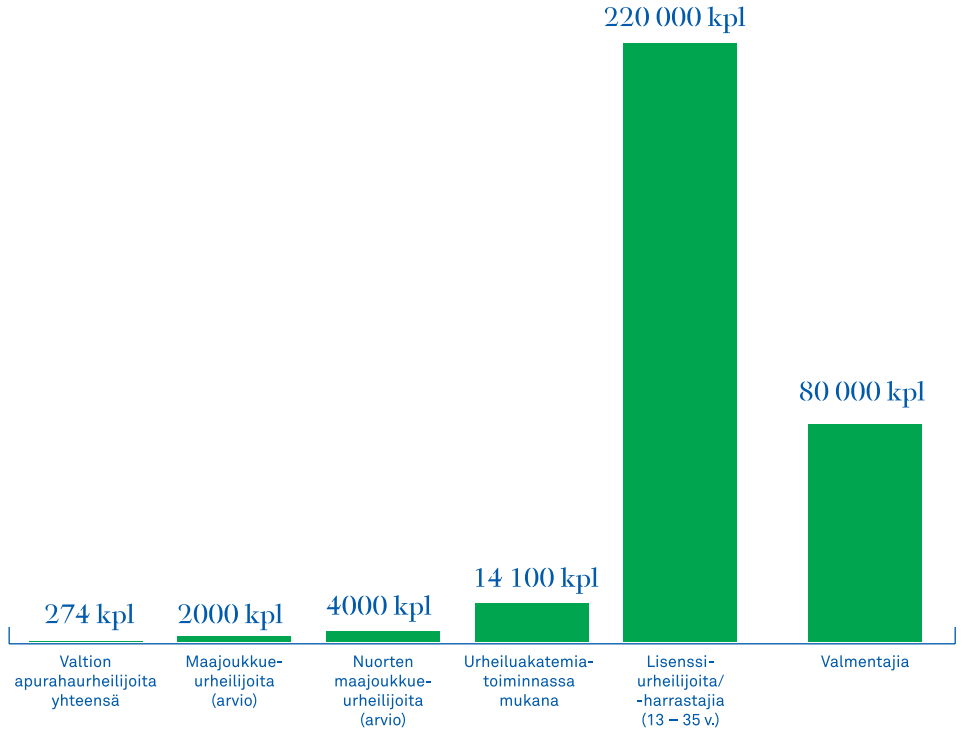

KILPAURHEILIJOITA

Huippu-urheilusta hyvää mieltä ja yhteisöllisyyttä

Nykyaikaista huippu-urheilua pidetään yhtenä vahvimpana kansallisen identiteetin ja yhteisöllisyyden rakennusaineena. Myös tutkimuksissa nämä aineettomat vaikutukset ovat vastaajien mielestä tärkeitä huippu-urheiluun liitettäviä vaikutuksia. Useissa tutkimuksissa on kuitenkin havaittu, että kansallista urheiluidentiteettiä edeltää kansallinen identiteetti, ja mitä vahvempi kansallinen identiteetti on, sitä vahvemmin myös urheilumenestys vaikuttaa kansallistunteeseen. Yleisesti ottaen huippu-urheilun vaikutus kansallistunteeseen on lyhytaikainen.

Urheilun tärkeyttä tarkastellaan esimerkiksi kansallisen ylpeyden käsitteen avulla. Yleisesti ottaen ylpeys oman maan urheilijoiden menestykseen on positiivinen, anglosaksisissa maissa suurempi kuin Pohjoismaissa. Suomessa noin 70 prosenttia eri kyselyjen vastaajista pitää suomalaisten urheilijoiden menestystä tärkeänä tai on ylpeä oman maan urheilijoiden kansainvälisestä menestyksestä.

Tulkinnat muuttuvat, kun huippu-urheilun tärkeyttä analysoidaan suhteessa muihin yhteiskunnallisiin osa-alueisiin tai arvoihin. Tällöin huippu-urheilun merkitys koetaan selvästi vähemmän tärkeäksi kuin esimerkiksi tasa-arvo tai toimiva terveydenhoito. Kyseisissä vertailuissa huippu-urheilu asemoituu osaksi muita kulttuurialoja.

Oman maan urheilijoiden huippu-urheilumenestys vaikuttaa kansalaisten kokemaan hyvän olon tunteeseen. Tätä mitataan niin kutsutulla hyvän olon -faktorilla. Rio de Janeiron Olympialaisten jälkeen 73 prosenttia suomalaisista koki, että suomalaisten urheilijoiden menestys lisäsi heidän hyvän olon tunnettaan. Prosenttiosuus oli suurin viiden maan vertailututkimuksessa. Nämä hyvän olon tunnetta ja huippu-urheiluun liittyvää positiivista ilmapiiriä tarkastelevat tutkimukset ovat yleistyneet viime vuosien aikana.

SUOMALAISTEN SAAVUTTAMAT ARVOKILPAILUMITALIT 2000-LUVULLA

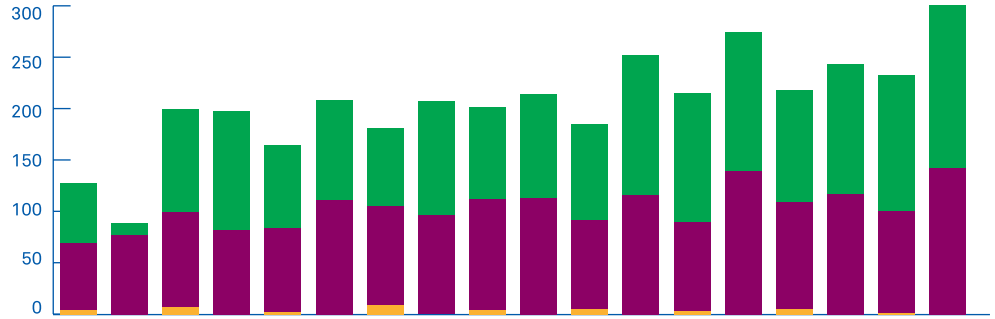

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
EM	58	110	100	115	80	97	76	111	89	101	94	136	126	135	109	126	132	158
MM	65	77	92	82	82	111	96	96	108	113	86	116	86	139	104	117	99	142
OK	4		7		2		9		4		5		3		5		1	

Lähde: Urheilumuseon tietopalvelu

SUOMEN MITALIT PARALYMPIALAISISSA

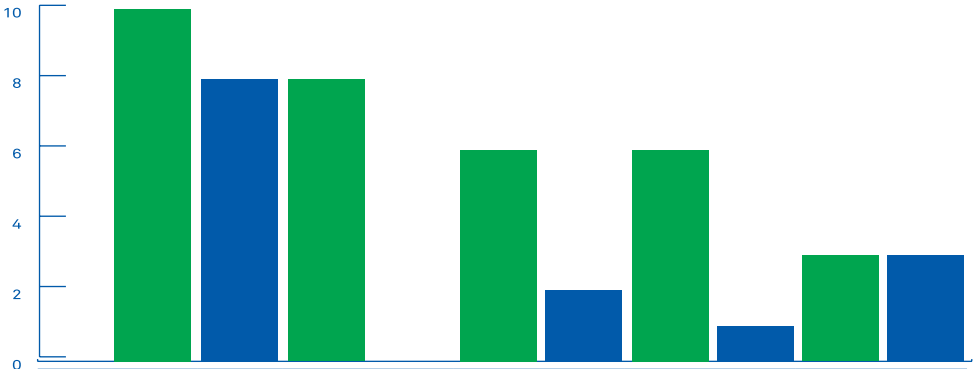

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2018
kesä	10		8		6		6		3	
talvi		8		0		2		1		3

Huippu-urheilu kansakunnan tunnettavuuden ja maineen lisääjänä

2000-luvulla kansakuntien maineen ja brändin yhteydessä puhutaan useimmiten pehmeästä vallasta (soft power), jolla tarkoitetaan pakottavan voiman sijaan niitä keinoja, joilla kansakunnat pyrkivät osoittamaan erinomaisuuttaan ja houkuttelemaan muun muassa osaavaa työvoimaa tai investointeja maahan. Pehmeän vallan keinoja ovat maan kulttuurisen rikkauden esiintuominen, innovatiivisuuden ja eteenpäin pyrkimisen osoittaminen sekä luotettavien instituutioiden mainostaminen. Monet kansakunnat liittävät huippu-urheilun pehmeän vallankäytön välineeksi.

Empiirisiä tutkimuksia huippu-urheilun osuudesta kansakunnan maineen rakentumisessa on toteutettu vielä varsin vähän. Urheilun mainetarkastelun nykytilaa voidaan kuvata seuraavasti: Ensinnäkin, ei ole olemassa kansainvälistä ”huippu-urheiluvaluuttaa”, joka takaisi arvostuksen. Toiseksi, ei ainoastaan menestys, vaan myös tarinat menestyksen takana ovat tärkeitä. Kolmanneksi, huippu-urheilun kautta ansaittu arvostus ei ole nollasummapeli – eri maat arvostavat erilaisia urheilulajeja ja kilpailuja. Neljänneksi, myös urheilun suurtapahtumat on nähty maineen lisääjinä.

URHEILUN SEURAAMINEN PAIKAN PÄÄLLÄ

Jääkiekon liigalla yhteensä	1 946 968 katsojaa kaudella 2016-17.
Jalkapallon veikkausliigalla	490 333 katsojaa kaudella 2017
Miesten superpesiksen katsojamäärä	339 224 kaudella 2017
Naisten superpesiksen katsojamäärä	92 956 kaudella 2017
Naisten lentisliigan katsojamäärä	60 667 kaudella 2017-18
Lahden MM-hiihdoilla 2017katsojia yhteensä	220 000 henkeä
Koripallon EM –alkusarjalla 2017 katsojia yhteensä	88 000 henkeä
Nuorten jääkiekon MM-kisoilla 2016 katsojia yhteensä	215 256 henkeä
Jyväskylän Neste –rallin katsojamäärä 2017	265 000 henkeä
Helsinki International horse show 2017 kävijämäärä	49 521 henkeä

KATSOTUIMMAT TV-OHJELMAT 2017

	Ohjelma	Päivä	Kello	Keskikatsojamäärä	Katseluosuus
1.	Yle Uutiset	ke	6.12.2017 20:30	2 793 000	91 %
2.	Itsenäisyyspäivä: Linnan juhlat	ke	6.12.2017 18:54	2 660 000	92 %
3.	Kohti Linnan juhlia	ke	6.12.2017 18:10	1 548 000	70 %
4.	Yleisurheilun MM	la	12.8.2017 22:45	1 358 000	82 %
5.	Jääkiekon MM-kisat: Välierä Ruotsi – Suomi	la	20.5.2017 20:58	1 310 000	55 %
6.	Jääkiekon MM-kisat: Suomi – Tshekki	ma	8.5.2017 22:01	1 266 000	57 %
7.	Jääkiekon MM-kisat: Sveitsi – Suomi	su	14.5.2017 22:01	1 266 000	57 %
8.	MM Lahti: Joukkuesprinttihiihdot	su	26.2.2017 13:24	1 245 000	83 %
9.	Jääkiekon MM-kisat: Puolivälierä USA – Suomi	to	18.5.2017 18:43	1 227 000	60 %
10.	Kymmenen Uutiset	la	20.5.2017 21:40	1 226 000	52 %
11.	Suomen Turku julistaa joulurauhan	su	24.12.2017 11:55	1 222 000	70 %
12.	Itsenäisyyspäivä: Linnan jatkot	ke	6.12.2017 22:24	1 170 000	78 %
13.	MM Lahti: Miesten 50 km	su	5.3.2017 14:25	1 140 000	75 %
14.	Itsenäisyyspäivän paraati	ke	6.12.2017 17:08	1 138 000	64 %
15.	Presidentti Mauno Koiviston hautajaiset	to	25.5.2017 12:50	1 088 000	85 %
16.	Suomen Urheilugaala	ti	17.1.2017 20:00	1 078 000	48 %

LÄHDE: https://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/vuosi/topv/2017

Urheilemisesta tietoa ja taitoa myös muille elämänalueille

Huippu-urheilu tarjoaa mahdollisuuksia kehittymiseen. Urheilu-ura tarkoittaa pitkäjänteistä urheiluharjoittelun prosessia, johon henkilö sitoutuu saavuttaakseen oman huipputasonsa. Urheilun harrastamisesta on tutkimusten perusteella havaittu olevan yksilölle hyötyä sekä fyysisesti, henkisesti että sosiaalisesti.

Aikaisemmat tutkimukset osoittavat urheilun harrastamisen kehittävän muun muassa itsetuntoa ja sosiaalisia suhteita. Harrastamisessa myös opitaan muille elämänalueille siirrettäviä elämäntaitoja, ja sen on havaittu olevan yhteydessä esimerkiksi parempiin itsesäätelytaitoihin sekä akateemisiin saavutuksiin. Nämä vaikutukset eivät kuitenkaan ole automaattisia. Verrattuna muihin nuorisokasvatuksen alueisiin urheilussa korostuu kilpailuelementti. Se aiheuttaa kielteisiä vaikutuksia, kuten stressiä, uupumista tai loukkaantumisia. Kielteisiä vaikutuksia on mahdollista vähentää ja myönteisiä vaikutuksia lisätä, mutta se vaatii urheilutoiminnan tietoista arvoperustan terävöittämistä ja toimintatapojen sivistämistä.

Urheilun ja koulunkäynnin yhdistämisestä olemassa oleva tutkimustieto voidaan tiivistää kahteen teemaan. Ensimmäiseksi on tarkasteltu yhtäaikaisen urheilemisen ja kouluttautumisen vaikeaa haastetta. Nämä tutkimukset osoittavat, että urheilijan kaksoisurasta on muodostunut monimutkainen kysymys urheilijoille, mutta myös haasteellinen vastuukysymys niin koulutus- kuin urheiluinstituutioille. Pelkoa siitä, että nuoret päättävät panostaa ainoastaan huippu-urheilun tavoitteluun ja näin laiminlyödä koulutusta, pyritään hälventämään erilaisilla kansallisilla urheilun ja koulutuksen erityisjärjestelyillä. Näiden urheilukoulujen tehokkuudesta suhteessa normaaliin koulutukseen on olemassa sekä positiivisia että kriittisiä tutkimustuloksia.

Toiseksi on osoitettu, että huipulle tähtäävä urheilu ja koulunkäynti voivat myös tukea toisiaan. Tutkimukset osoittavat, että urheilussa opittuja taitoja ja pääomia, liittyen esimerkiksi tavoitteiden asetteluun ja niiden saavuttamiseen vaadittavien resurssien ja työmäärän arviointiin, voidaan siirtää urheilusta muille elämänaloille.

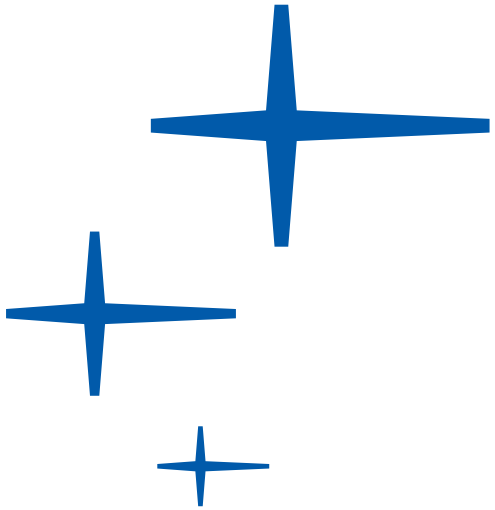

Tutkimustulokset huippu-urheilun vaikutuksista harrastamisen lisääntymiseen ovat ristiriitaisia

Huippu-urheilun on perinteisesti uskottu lisäävän lajin tai laajemmin jopa koko kansakunnan fyysistä aktiivisuutta. Kansainvälisten tutkimusten tulokset huippu-urheilun harrastamista lisäävistä vaikutuksista ovat ristiriitaisia. Laajoille kansakuntien liikuntaharrastusta lisääville vaikutuksille ei ole löydetty tieteellistä näyttöä. Toisaalta osassa tutkimuksista on löydetty yhteyksiä menestyksen tai arvokilpailun isännöinnin ja harrastajamäärien kasvun välillä, osassa tutkimuksista yhteyttä ei ole havaittu ja lisäksi on tutkimuksia, joissa yhteys on negatiivinen, eli lajin harrastajamäärät ovat vähentyneet.

Tutkimuksissa huippu-urheilun harrastusvaikuttavuutta on tarkasteltu kolmen eri mahdollisuuden kautta: harrastajamäärien lisääntyminen, harrastusintensiteetin kasvu sekä harrastusten vaihtaminen. Huippu-urheilulla on havaittu olevan vaikutusta ensisijaisesti jo harrastuksissa mukana oleviin ihmisiin.

Huippu-urheilun vaikutusta harrastamiseen tarkastellaan usein esikuvien kautta. Erityisesti lapset ja nuoret valitsevat huippu- tai ammattilaisurheilijoita esikuvikseen – pojat useammin kuin tytöt. Urheiluesikuvat valitaan useimmiten nimenomaan urheilullisten ansioiden perusteella – ei niinkään kentän ulkopuolisen toiminnan seurauksena. Suomalaisessa Nuori Urheilija -tutkimushankkeessa yli puolet 14-15-vuotiaista urheilua harrastavista nuorista ilmoitti esikuvilla olleen vaikutusta sekä urheilun aloittamiseen että uran nykyhetkeen.

Huippu-urheilulla on positiivisia talousvaikutuksia

Huippu-urheilun talousvaikutuksia on tarkasteltu erityisesti kansainvälisten suurkilpailujen, urheilustadionien sekä ammattilaisurheilun osalta. Keskeisiä löydöksiä suurtapahtumien tutkimuksesta ovat olleet: Julkinen sektori on usein taloudellisesti tapahtuman häviäjä, kun taas tapahtuman aikaansaamat positiiviset talousvaikutukset näkyvät järjestävän kaupungin tai alueen yritysten liikevaihdossa. Toisaalta julkinen sektori on ainoa taho, joka voi hyödyntää tapahtuman muita, sosiaalisia, ympäristöllisiä ja kulttuurisia vaikutuksia muun muassa parantamaan kaupungin imagoa tai houkuttelevuutta turistikohteena.

Kolmanneksi nykyisiä urheilun suurtapahtumien valintaprosesseja on verrattu huutokauppaan, jonka lopputuloksesta käytetään käsitettä voittajan kirous. Tällä tarkoitetaan sitä, että valintaprosessin aikana ja sen seurauksena voittajan tarjous on kasvanut niin suureksi, että se ylittää tapahtuman todellisen arvon.

Suomessa urheilutapahtumien taloutta on tutkittu 2000-luvulla. Laajin tutkimus toteutettiin Helsingin yleisurheilun MM-kilpailuista 2005. Muita talousarviointeja ovat olleet Jyväskylän MM-rallin osakilpailu 2013 ja 2017 sekä hiihdon MM-kilpailut 2017 ja koripallon EM-kilpailut 2017. Kokonaisuudessaan suurtapahtumat ovat vaikuttaneet myönteisesti alueen yritysten liikevaihtoon ja työllisyyteen.

Laakso ja ym. (2006) mukaan Yleisurheilun MM-kisojen investointien, kisojen järjestämisen ja kisaturistien aikaansaama arvonlisäys oli noin 80 miljoonaa euroa, josta noin 60 miljoonaa kohdentui Helsingin seudulle. Työllisyysvaikutukset olivat yhteensä 1 500 henkilötyövuotta, josta Helsingin osuus oli 1 100 henkilötyövuotta. Kun arvonlisäys suhteutettiin koko Helsingin seudun aluetalouden kokoon, kisojen vaikutus oli +0,15 prosenttia. Julkinen sektori panosti kilpailuihin yhteensä noin 24 miljoonaa euroa.

Valtio ja kunnat saivat kilpailujen ansiosta verotuloja yhteensä 28 miljoona euroa. Valtio jäi kisoista voitolle, kun taas kuntien panostus oli saatuja verotuloja suurempi.

Huippu-urheilun toimialaa on syytä hahmottaa

Huippu-urheilu on Suomessa asemoitunut vankasti osaksi laajempaa urheilutoimintaa, eikä rajanvetoa urheilun ja liikunnankaan välillä ole tehty tarkasti. Suomessa on 2010-luvulla tuotettu selvityksiä, joissa on hahmotettu liikunnan ja urheilun toimialan rakennetta ja laajuutta valtakunnallisesti. Toimialan luonnetta on kuvattu voimakkaasti kasvavaksi, heterogeeniseksi ja voimakkaasti julkisen sektorin rahoittamaksi.

VALTION MÄÄRÄRAHAT LIIKUNNALLE JA URHEILULLE POHJOISMAISSA

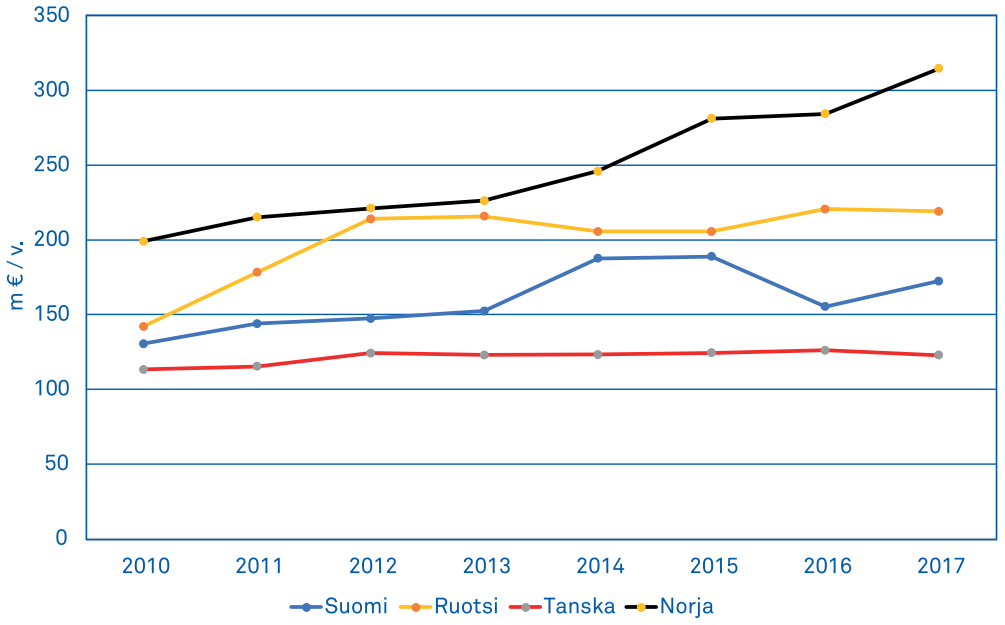

LÄHDE: Stenbacka, Mäkinen, Lämsä. Ennakkotieto pohjoismaisesta raportista. KIHU 2018

VALTION MÄÄRÄRAHOJEN KOHDENTUMINEN POHJOISMAISSA

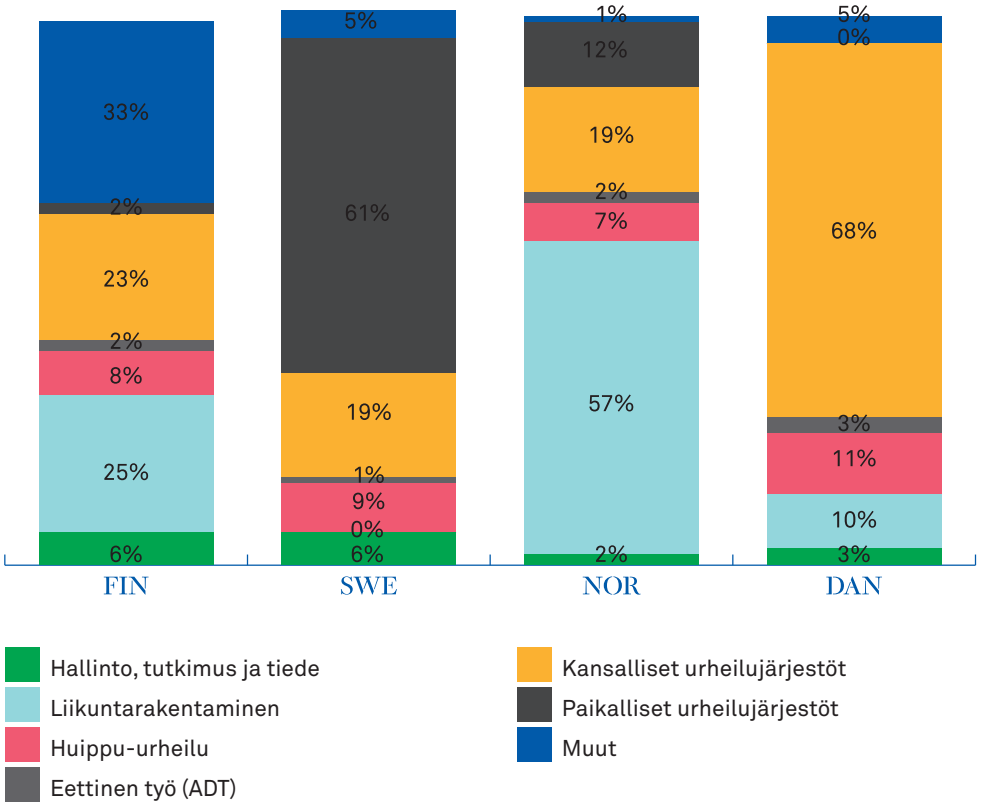

Diagrammissa kohta "Muut" sisältää Suomen osalta muun muassa liikunnan koulutuskeskukset, kuntien liikuntatoimet sekä liikunnan kehittämishankkeet.

Työ- ja elinkeinoministeriön selvityksessä 2014 toimialan suuruudeksi on arvioitu 5,5 miljardia euroa ja alan työllistävän noin 20 000 henkeä. Arvion perustan muodostaa Tilastokeskuksen NACE-luokitus, jonka mukaisiin liikunta- ja urheiluluokkiin kuului vuonna 2011 yhteensä 5 060 yritystä, joissa työskenteli 16 300 henkilöä ja joiden liikevaihto oli yhteensä 2,93 miljardia euroa. Lisäksi arvioon on lisätty muun muassa hevosurheiluala, yksittäiset merkittävät liikunta-alan tuotteita valmistavat yritykset sekä Veikkauksen urheiluvedonlyönnin liikevaihto.

Huippu-urheilun osalta toimialan määrittely on pohjautunut aiemmin vahvasti julkisen sektorin tukemaan ja urheilujärjestöjen toteuttamaan urheilutoimintaan. Jatkossa ammattilaisurheilun ja markkinatoimijoiden huomioiminen laajentaa käsitystä huippu-urheilusta muun muassa seuraavien osa-alueiden ja tunnuslukujen kautta:

1. Urheilun ammattilais- ja puoliammattialaisliigat, joiden yhteenlaskettu liikevaihto oli Suomessa noin 150 miljoonaa euroa kaudella 2016-17
   a. Vuonna 2017 näissä liigoissa oli palkkalistoilla yhteensä 1 379 ammattiurheilijaa
   b. Jääkiekon, jalkapallon, pesäpallon, lentopallon, koripallon ja salibandyn miesten ylimmät sarjat keräävät vuosittain yli 3 miljoonaa katsojakertaa
   c. KPMG on arvioinut ammattijääkiekon aikaansaaneen yhteensä 333 miljoonan tulovirran ja työllistäneen yhteensä 2 260 henkilöä Suomessa vuonna 2013

2. Urheilusponsoroinnin arvo noin 150 miljoonaa euroa vuodessa

3. Urheilujärjestöt (lajiliitot ja huippu-urheilun järjestöt), joiden yhteenlaskettu liikevaihto on noin 150 miljoona euroa, josta valtionrahoitus kattaa noin kolmanneksen
   a. Huippu-urheiluyksikkö tukee noin 250 yksilölajien huippu-urheilijaa sekä kuutta joukkuepelien maajoukkuetta. Lisäksi urheiluakatemiatoiminnassa on mukana yhteensä 14 000 urheilijaa ja tuhat valmentajaa
   b. Lajiliittojen maajoukkuetoimintaan osallistuu vuosittain arvioilta 2 000 aikuista ja 4 000 juniori-ikäistä urheilijaa
   c. Kokopäiväisiä ammattivalmentajia Suomessa on arvioitu olevan 1 600
   d. Lisäksi valtio tukee huippu-urheilua urheilija-apurahojen, URA-säätiön, KIHUn, suurtapahtumien, SUEK:n sekä akatemioiden ja valmennuskeskusten kautta arviolta 15 miljoonalla eurolla.

Lisäksi median, urheiluopistojen valmennuskeskusten, huippu-urheilutapahtumien sekä huippu-urheiluun suoraan liittyvien yritysten taloudellista ja työllistävää vaikutusta tulisi selvittää nykyistä enemmän.

Lopuksi: Huippu-urheilun yhteiskunnallisen merkityksen perustelu tieteen keinoin

Huippu-urheilun yhteiskunnalliseen asemaan on useissa länsimaissa kiinnitetty kasvavaa huomiota. Yhä useampi valtio on lisännyt panostustaan kansainväliseen menestykseen tähtäävään urheiluun, ja huippu-urheilutapahtumat on koettu keinoksi edistää maan imagoa ja mainetta kansainvälisesti.

Kasvavan huomion ja panostuksen seurauksena myös huippu-urheilun yhteiskunnallisten vaikutusten tutkimus on laajentunut ja monipuolistunut. Tutkimus on siis jälkijättöistä. Esimerkiksi Lontoon Olympialaisten hakuvaiheessa asetettu tavoite parantaa kisojen avulla kansalaisten fyysistä aktiivisuutta 10 prosentilla aikaansai nimenomaan tätä vaikutusta tarkastelevien tutkimusten ryöpyn ja myöhemmin tavoitteen hylkäämisen epärealistisena.

Belgiassa vuonna 2017 käynnistyneessä huippu-urheilun yhteiskunnallisia vaikutuksia tarkastelevassa tutkimuksessa on aiemman tutkimuksen pohjalta päädytty 108 eri teemaan, jotka liittyvät huippu-urheilun yhteiskunnalliseen olemukseen joko positiivisesti tai negatiivisesti. Tutkimuksia siis on, ja niitä tuotetaan jatkuvasti. Toisaalta useassa teemassa tutkimus on vasta kartoittavaa, ja yhteys huippu-urheilun ulkoisiin vaikutuksiin vasta hahmottumassa.

On selvää, että huippu-urheilulla ei ole käytettävissä ”liikkumattomuus maksaa yhteiskunnalle miljardeja” -tyyppisiä talous- ja lääketieteen moukariargumentteja. Huippu-urheilun yhteiskunnallinen olemus rakentuu myös tutkimuksen valossa vahvasti ihmisten kiinnostukseen seurata sitä joko yleisönä paikan päällä tai eri medioiden välityksellä.

Suomessa huippu-urheilu tuotettiin pitkään urheilujärjestöjen ja julkisen sektorin yhteispelillä. Urheilun yhteys kansalliseen ja paikalliseen identiteettiin rakentui vahvaksi. 2000-luvun huippu-urheilu rakentuu yhä vahvemmin markkinoiden, median ja urheiluorganisaatioiden väliseen yhteyteen, jossa syntyvät merkitykset eroavat viime vuosisadan urheilun hyvästä kertomuksesta. Jos urheilun hyvää tuottava tarkoitus oli lähtökohta 1900-luvulla, niin nyt on selvää, että huippu-urheilu jakaa mielipiteitä. Osa huippu-urheiluun kriittisesti suhtautuvista ihmisistä pohtii huippu-urheilun olemassaolon oikeutusta ja osa sen julkisen tukemisen oikeutusta. Nämä kaksi näkökulmaa olisi hyvä erottaa toisistaan.

HALUKKUUS RAHOITTAA HUIPPU-URHEILUA

Lahjoittaisi varmasti

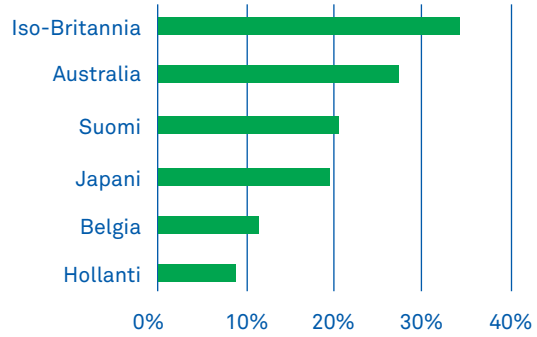

Lahjoitussumma

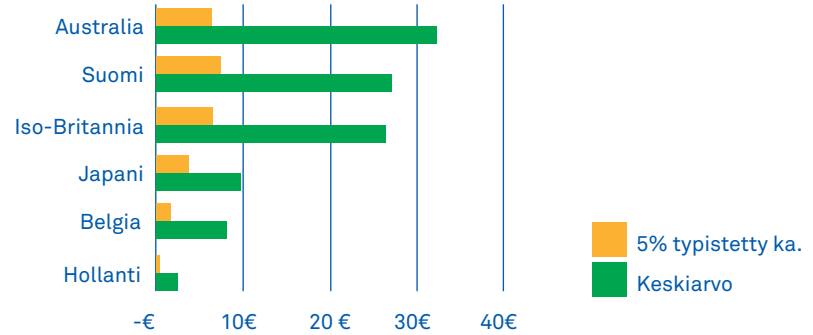

LÄHDE: Mäkinen J. (2017). Suomalaisten huippu-urheilukäsitykset kv. vertailussa: Onko Suomi sittenkin urheiluhullujen maa? Liikunta & Tiede 5/17, s. 27-30.

Lopuksi voi sanoa, että esimerkiksi vuosisataisen sosialisaatiotutkimuksen valossa olisi erikoista väittää, että meillä olisi jokin kulttuurin osa-alue, huippu-urheilu, jolla ei olisi vaikutusta siihen kiinnittyviin ihmisiin. Jos ihmiset ovat mukana urheiluseuratoiminnassa, seuraavat urheilua mediasta ja käyvät urheilutapahtumissa, on niillä eittämättä jokin vaikutus ihmisten elämään. Vaikutuksen suuntaan ja suuruuteen vaikuttaa moni seikka, joihin kaikkiin ei tieteenkään keinolla voida tarttua.

4. Huippu-urheilun yhteiskunnallisen perustelun valmisteluprosessi

Prosessi numeroina

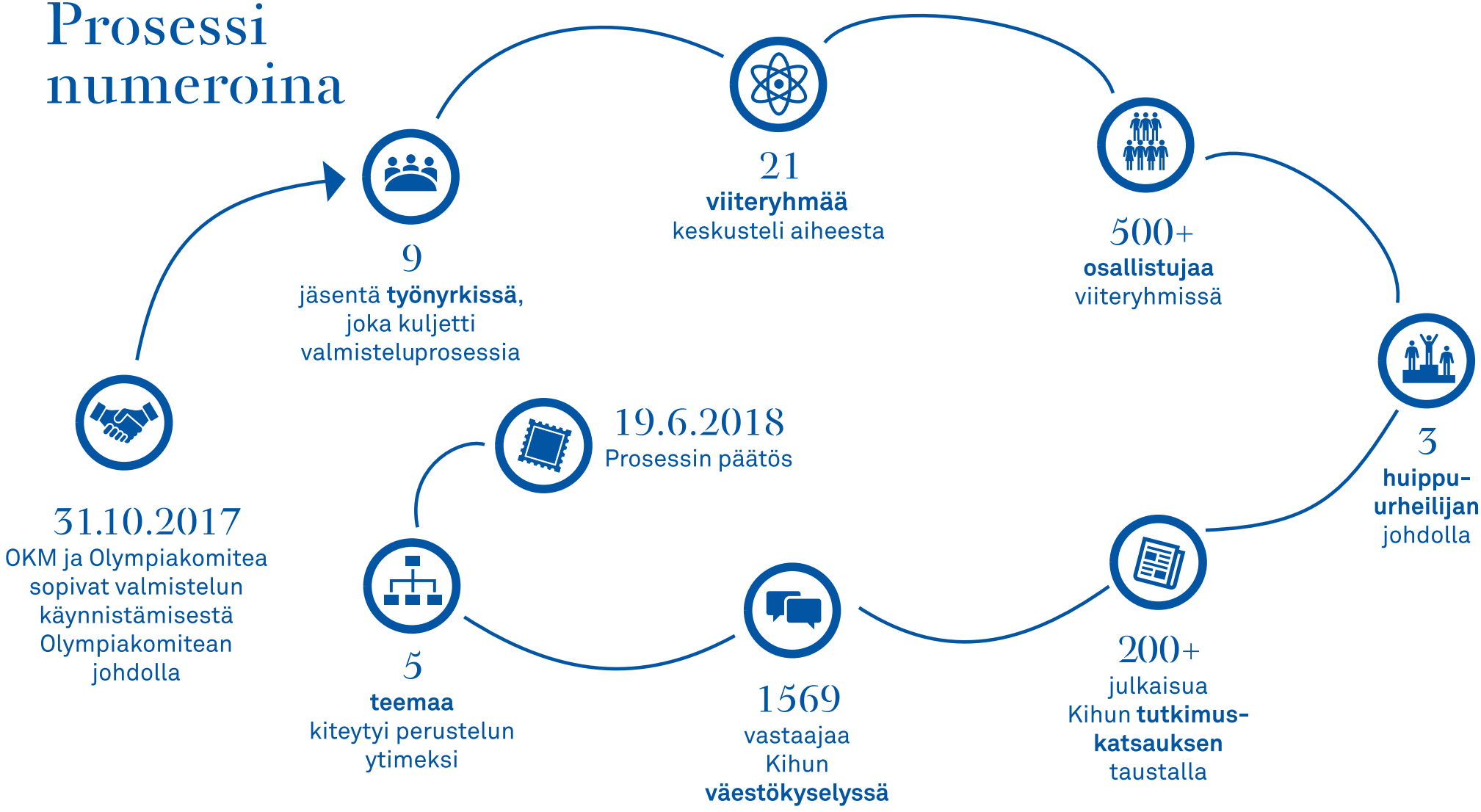

5. Työnyrkki, fasilitaattorit ja viiteryhmät

TYÖNYRKKI 20.12.2017 – 13.6.2018

Mikko Salonen, pj, Suomen Olympiakomitea
Mika Kojonkoski, Suomen Olympiakomitea
Tapio Korjus, Valtion liikuntaneuvosto
Tero Kuorikoski, Suomen Paralympiakomitea
Mika Lehtimäki, Suomen Olympiakomitea
Jari Lämsä, Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus
Reetta Meriläinen, Helsingin Sanomien päätoimittaja emerita
Mika Pantzar, Helsingin yliopiston Kuluttajatutkimuskeskus
Nelli Kuokka, siht., Suomen Olympiakomitea

VIITERYHMÄKESKUSTELUJEN FASILITAATTORIT

Minna Kauppi
Juho Nenonen
Niko Vuorinen

VIITERYHMÄKESKUSTELUJEN TALLENTAJA JA YHTEENVETOJEN TEKIJÄ

Ilkka Palomäki

PERUSTELUN SANOITTAJA VIITERYHMÄAINEISTOJA HYÖDYNTÄEN

Saska Saarikoski

HUIPPU-URHEILUN YHTEISKUNNALLINEN PERUSTELU TIETEEN VALOSSA -TIIVISTELMÄ

Jari Lämsä, Outi Aarresola, Kaisu Mononen, Minna Blomqvist,
Sami Kalaja, Maarit Nieminen
KIHU – Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus 2018

VIITERYHMÄT 3.3.-7.5.2018

Kulttuurihenkilöt	3.3.2018
Suomen Paralympiakomitean hallitus	5.3.2018
Suomen Olympiakomitean hallitus	12.3.2018
Urheilutapahtumajärjestäjät	13.3.2018
Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssin kansainvälisen nuorisopolitiikan ryhmä	13.3.2018
Suomen Olympiakomitean jäsenjärjestöjen toiminnanjohtajat	14.3.2018
Suomen Olympiakomitean urheilijavaliokunta	19.3.2018
C6-kaupunginjohtajat	21.3.2018
Suomen Valmentajat ry:n hallitus	21.3.2018
Valtion liikuntaneuvosto jaostoineen	21.3.2018
Kansanedustajat	22.3.2018
Liikunnan aluejärjestöjen toiminnanjohtajat ja puheenjohtajat	23.3.2018
Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan opiskelijat ja henkilökunta	4.4.2018
Yritysjohtajat ja talousvaikuttajat	5.4.2018
Urheiluopistojen hallintopäivät	10.4.2018
Suomen Urheilun Eettisen Keskuksen hallitus	10.4.2018
Johtavat urheilujournalistit	12.4.2018
Kirkon liikunnan neuvottelukunta	16.4.2018
Kuortaneen urheiluopiston valtuusto	28.4.2018
Urheiluoppilaitosten toimijat	7.5.2018
Suurimpien lajien toiminnanjohtajat	8.5.2018